

YENİ DÜNYA DÜZENİ ve TÜRKİYE

Ferruh ZOR*

Giriş

İçinde bulunduğumuz yüzyılda dünyamız, tarihin en hızlı değişimini yaşadı. 20. yy'ın bitmesine az bir zaman kala geriye baktığımızda sanayi, bilim ve teknolojiye muazzam gelişmelerin kaydedilmiş olduğunu görüyoruz.

20. yy'da özellikle iletişim ve bilgi-işlem teknolojisinde kaydedilen baş döndürücü gelişmelerin sonucu olarak yepyeni bir çağa -bilgi çağı- girdik. Bilgi çağı, daha şimdiden 21. yüzyılda dünyanın çok daha büyük köklü değişikliklere sahne olacağına işaret etmekte. Bu değişimden Türkiye'yi ve Türk insanını soyutlamak mümkün değildir.

Cumhuriyetten önce köyünün sınırları ile çevrili olan Türk insanının ufku, önce ulusaal düzeye sığradı, şimdi ise dünyayı küçük bir köy haline dönüştüren iletişim ortamını yaşıyoruz. Türkiye'nin bugünkü hedefi de; bu yeni dünyanın "terakkiyat-ı hazırasına" ulaşmaktır. Bir başka deyişle, Atatürk'ün gösterdiği yolda çağdaş dünya ile bütünleşmiş bir ülke olmaktır. Ülkemizin üç ayrı uygarlığı -tarım uygarlığı, sanayi uygarlığı ve bilişim uygarlığı- bir arada eş zamanda yaşadığını görüyoruz. Fakat nüfusun büyük çoğunluğu, henüz bilişim toplumunun ilişki ağı içine girebilmiş değil. Ama tarım toplumunun feodal kalıntıları da, sanayi toplumunun yapıları da güçten düşmekte, etkisizleşmektedir.

---

* Marmara Üniv. İletişim Fak. Radyo, TV ve Sinema Bölümü

Çağımızı aşamadan aşamaya götüren dinamo "beyinsel üretimler"le, onun günlük yaşamımızdaki somutlaşmış biçimlerinden biri olan "teknoloji"dir. Tüm dünya düşünce üretimi ve kendi kendini aşan teknolojilerle globalleşme süreçlerini oluştururken Türkiye, bu sürecin dışında kalmaz. Değişim dalgaları Türkiye'yi zorlamaktadır.

21. Yüzyıl Çıtasının Üzerindeki Ülke: Türkiye

Sorunlar bellidir. Önemli olan sorunlarımıza uygun seçeneklerin belirlenmesidir. Bu da bir bakıma "zaman", "mekan" ve "kütle" faktörlerini en etkili ve verimli bir şekilde işleyebilme meselesidir. Bu teorik esasların uygulama alanına aktarılması kendine özgü bir sanat konusudur.

Sorunlarla baş edebilmenin yolu, değişmiş ve değişmekte olan bütün dengelere karşın ve onları gözardı etmeksizin daha ileri hedeflere yönelmekten geçiyor. Peki bunu nasıl yapacağız, bunu daha düşünürken hangi engellere takılacağız gibi sorulara, Mustafa Kemal Atatürk'ün bir strateji tarifi ile yanıt vermek mümkün: "Ben bir işte nasıl muvaffak olacağımı düşünmem. O işe neler engel olur, diye düşünürüm. Engelleri kaldırdım mı iş kendi kendine yürür." Bu tanımlamayı bugün uygulayacak kadrolardan yoksunsak ve milletimiz üzerindeki dış ve iç baskı geçmiş yüzyıllardan çok daha ağırsa, o halde daha büyük arayışları zorlamalı ve yeni fikirleri teşvik etmeliyiz. Kendimizden korkar ve kendimizi kendimize karşı kollar konuma sokulmaya çalışıyoruz. Bunlara direnç göstermek gerekiyor.

Bloklara ayrılarak küreselleşen dünyamızda Türkiye'nin rekabet gücü ne olacaktır? Dünya piyasalarında rekabet edebilmek için üretim yüksekliliği, kalite, istikrar ve teknolojik gelişme öncelikli olarak ele alınmalıdır.

Dinamik ve kaçınılmaz bir süreç olarak gördüğümüz globalleşmeye karşı tepkisiz kalınması hem devlet siyaseti, hem de toplumun bu sürece aktif olarak katabileceği aktörler olarak kaçınılmazdır. Global dünya içinde

yer alışımız kaçınılmaz olduğuna göre kendimizi başkalarının eline terk edemeyiz. Türkiye'nin yer alacağı konum, başkaları tarafından değil, ağırlık olarak kendisince belirlenmeli ve bu noktada ciddi bir strateji geliştirilmelidir.

Türkiye, değişik doğrultularda Doğu'ya, Kuzey'e, Güney'e açılabilir. Ama 1876 Paris Anlaşması'yla Batı tercihini ortaya koymuştur; Batı'yı temel eksen olarak almıştır. Kurumlarıyla, yasal düzenlemeleriyle, rejim tercihleriyle Türkiye; Batı'da yeşeren, ancak bugün tüm uygar dünyanın malı olan değerlere sahip çıkmaktadır.

Cumhuriyet Bir Aydınlanma Devrimidir

Latince'deki "Respublica" sözcüğü ile anlam beraberliği içinde olan Cumhuriyet, Arapça'daki 'Cumhur'dan türetilmiş bir kavramdır. Siyaset bilimcileri onu, "Halkın, doğrudan ya da seçtiği temsilciler aracılığıyla egemenliği elinde tuttuğu yönetim biçimi" şeklinde tanımlıyor.

Toplumunu kuran ve herkesin hem etnik, hem dinsel, hem de kültürel bağlantılarını bireysel hale getiren oluşumun adı Cumhuriyettir. Cumhuriyet bireyi ortaya çıkartır, pekiştirir ve rejimin güvencesi mertebesine çıkartır.

Cumhuriyet rejimi, bir toplunun ayrılmaz parçaları ve eşit üyeleri olan kişilerin kendilerini hem farklılıkları içinde üretmeleri ve geliştirmelerine hem de bu geliştirmenin aktif noktası olarak cemaat değerleri yerine evrensel değerleri koymalarına dayanır. Böylece, birey ve hak kavramlarının aynı bağlam içinde birleşmeleri, Cumhuriyeti gerçek kapsamına ulaştırır.

Cumhuriyet her bireyi, mensubiyetleri her ne olursa olsun, diğerleriyle eş sayar ve onu cemaat cenderesinden kurtarır. Demokrasi ancak bundan sonra potansiyel hale gelir.

Bir toplumun, bir cumhuriyetin zenginliği, onun bütünü üzerinde tam hakka sahip bireylerin tekil düzlemdeki farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Demokrasiyi mümkün kılan özelliklerden biri de bu olmaktadır.

Cumhuriyeti seviyorsak, sorunlarımızı kavrayarak çözmek istiyorsak, kendimizi tartışmaya açmalıyız. Bunun ilk adımı da, tabulardan ve yasakçı zihniyetten kendimizi arındırmaktır. Bunu ne kadar başarabilirsek, düşünce ufukumuzda o kadar gelişecektir. İşte o zaman, içinde bulunduğumuz sorunları, tüm boyutlarıyla tanıma olanağına kavuşacağız. Örneğin, kendimize, "Ülkemizin bu kadar ekonomik potansiyeli ve insan gücü varken, acaba neden millî gelir dağılımı açısından dünya sıralamasının gerisindeyiz" sorusunu soracağız.

Demokrasi ve Cumhuriyeti Birbirinden Ayıramayız

29 Ekim 1923'de toplanan Büyük Millet Meclisi'nde ilk sözü alan Anayasa Komisyonu Başkanı Yusuf Nadi şunları söylüyordu: "Arkadaşlar, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun (Anayasa'nın) birinci maddesinde bir fıkra ilave ediyoruz: Türkiye Devleti'nin şekli hükümeti Cumhuriyettir".

29 Ekim sabahı Anayasa'ya eklenen bir fıkrayla Cumhuriyet rejimi gerçekleşmişti. Ancak hiçbir devrim bir günde gerçekleşemez. "Aydınlanma Devrimi"nin Türkiye'ye yansması, ne bir günde, ne bir ayda, ne de bir yılda oldu; 1789'dan beri toplum batıdan esen rüzgarlarla sarılıyordu.

1923'de ancak ABD ile Güney Amerika'daki bazı cumhuriyetleri eski cumhuriyetler olarak saymak mümkündü. Afrika'da bir Cumhuriyet vardı. Avrupa'da ise birkaç Cumhuriyet. Türkiye 1923'de nüfusu Müslüman olan tek Cumhuriyet olarak doğdu. Cumhuriyet, saf hukuki anlamıyla, Devlet Başkanının seçimle işbaşına geldiği siyasi rejim demektir. Bir krallık de-

mokrazi olabilir veya olmayabilir. Bir Cumhuriyet ise, tarifi icabı ancak demokrasi olabilir; eğer demokrasiyi tahrip eden bir sapma oluşturmuyorsa... Atatürk'ün de gayesi buydu. O esinlendiği Fransız Aydınlanması'nın büyük düşünürlerini takip ederek halkın kendi kendisini, kendisi için yönettiği bir rejime ulaşmayı amaçlamıştı. Atatürk, yine esinlendiği büyük Fransız düşünürlerinin eğitimin önemi hakkındaki fikirlerini bizzat kendi hayat tecrübesiyle doğrulayarak, demokrasinin ancak eğitim sayesinde belirli değerler üzerinde birleşmek suretiyle kurulup yaşayabileceğini biliyordu. O'nun en görkemli hizmeti, Türk Milleti'ne gösterdiği hedefi doğru tesbit etmiş olmaktır. İnsan haklarına ve hukuka bağlı devlet ilkesine dayanan demokrasi, ancak kişilerin önce kendi akıl ve vicdanlarında ve sonra diğer kişiler ile toplum ve onun siyasi örgütlenişi olan devlet karşısında hür olmalarıyla mümkündür. Böyle bir demokrasi anlayışı, kişinin hürriyetini mutlak kılmaz; kılarsa onun adı anarşidir. Kişinin hürriyeti, başka kişilerin hürriyetiyle ve toplumu beraberlik içinde tutma zorunluluğuyla sınırlıdır.

Türkiye'de 29 Ekim 1923'ten önce Aydınlanma Devrimi'nin gebelik sancılarını yaşamıştır. Ancak, 1923'ten sonra hiçbir şey kolay olmayacaktı. Tarihin, değişimin ve devrimin doğrusu budur.

Türkiye Cumhuriyeti ile demokrasi kavramı sık sık tartışılır, "Cumhuriyet totaliter bir uygulama ile yönetilmiştir" denir.

Bu konuda ünlü Fransız siyaset bilimcisi Maurice Duverger dönemin partilerini incelerken şöyle yazar:

"... Buna karşılık bazı tek partiler, gerek felsefeleri gerek yapıları bakımından gerçek anlamda totaliter değildir. Bunun en iyi örneğini, 1923'ten 1946'ya kadar Türkiye'de faaliyet göstermiş bulunan CHP sağlamaktadır. Bu partinin başta gelen özelliği demokratik ideolojisindedir. Bu ideoloji, hiçbir zaman, faşist ya da komünist ideolojiler gibi, bir tarikat ya da kilise niteliği taşımamış; üyelerine bir iman ya da bir mistik empoze etmemiştir. Kemalist devrim, özü bakımından pragmatiktir (...) Partinin

yönetici kadrolarının anti-klerikal ve akılcı tutumu, onları açıkca 19. yy. liberalizmine yaklaşmıştır; milliyetçilikleri bile, 1848'de Avrupa'yı çalkalandırması olan akımdan pek farklı değildir... Faşist rejimlerde her gün rastlanan otorite savunusunun yerini, Kemalist Türkiye'de demokrasi savunusu almıştır".

Atatürk dönemi Cumhuriyet alt yapısının oluşturulduğu yılları kapsar. Tebaadan vatandaşa geçiş, yeni eğitim düzeni bu altyapının demirbaşlarıdır. Ve bunların gerçekleştirilmesi kolay olamazdı, olmamıştır.

Bugün yapılması gereken ise artık demokrasiyi lüks kabul etmemek, ona Cumhuriyet'in vazgeçilmez parçası, tamamlayıcısı gözüyle bakmaktır. Türkiye için "Cumhuriyet varsa demokrasi, demokrasi varsa Cumhuriyet var" demek yanlış mı olur? Demokrasi kuramcısı Giovanni Sartori; demokrasinin kurulabilmesi için gerekli olan şartların başında, siyasete baskının egemen olmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Demokrasinin çoğunluğun keyfiyet rejimine dönüşmeden en iyi yönetim şekli olarak kalmasını istiyorsak, sorunları baskı ile değil açık olarak tartışmalıyız. Üretken, verimli çalışan, fikir ve düşünce hürriyeti gelişen, bunları dünya ile entegre bir şekilde gerçekleştiren ve dünya refahından daha fazla pay alabilen bir Türkiye; "nemelazımcılık" anlayışından kurtulup konuşarak tartışmanın erdem olarak anılacağı demokratik bir ortam ile gerçekleşebilir.

1923 devrimi, bu hedefe doğru giden yolların "Aydınlanması" için yapıldı. O yolları kurtarmak, devrimi saptıracak bir siyasal bağnazlık ortamı yaratmak isteyenler, başarı kazanamayacaklardır. Politik yaşamının gelgitlerinde kimi zaman başarıya ulaşır gibi görünseler de bu aldatıcı ve geçicidir. Atatürk dönemi, işte lâik yani hür demokrasi anlayışını kültürümüze çivilemeyi hedefleyen bir eğitim dönemidir. İsmet İnönü, bu eğitimin ilkelerinin, hedefledikleri rejim içerisinde de yaşayabileceğini düşünerek tek parti rejimine son verdi. Oysa 1950'den beri siyasi zümrenin yeni liderleri derece derece bu ilkelerin önemini unutmışlardır. Bugün irticanın güçlenmiş olmasının sorumluları onlardır.

Lâiklik Akla Açılan Penceredir

Türk toplumunu ileriye götürmenin ilk ivedi koşullarından biri, Türk insanını bağnazlıktan, kör inançların baskısından kurtarmaktır.

Lâik devlet, Cumhuriyet'in vazgeçilmez temellerinden biridir. Kendi aklını aşan emirleri akıl yoluyla sorgulayamayacağını düşünen kişinin hür olması imkansızdır. Lâiklik ferde önce, Bildung anlayışını yaratan Alman aydınlanması gibi, kendi akli ve vicdanında hür olma gereğini öğretir.

Lâiklik, bir bakıma Türkiye'nin akla açılan penceresidir. Toplumsal değişimlerin düğümünü ancak akıl çözebilir. Devrime değin Türk ulusunun penceresi kapalıydı, toplum karanlıkta ve havasızdı. Lâiklik ilkesi sayesinde pencere sonuna kadar açıldı, toplum ısındı, havalandı... Lâiklik ilkesi toplumu düzenlemede, devleti yönetmede dinin yerine akli koydu. Toplumun penceresini açarken tanrısal düşüncenin ana kaynağı evreni de aydınlığa çıkardı. Atatürk, lâik düşünce tasarımına bağlıydı. Çağdaşlaşmayı yeni toplumun ana yörüngesi olarak alan bu yaklaşım, dünyasal olan ile dinsel olan arasına, kimsenin giremeyeceği sınırlar çekmek ister. Yeni düzen öncelikle us kültürüne dönük olacak ve bilim "yaşamda en doğru yol gösterici" olarak benimsenecekti.

Lâiklik temelinde çağdaş olmak demek, bilimin gücüne, yetkisine inanmak, boş inançlara sırtını çevirmek, aklın, mantığın doğrultusunda bir dünya görüşüne bağlanmak demektir. Sadece çağın gerekleriyle yetinmiş olmak değil, çağın ötesinde, ilerisinde bir güzel dünyanın özlemine içinde taşımaktır.

Değişen Dünya Dengeleri ve Yeni Stratejiler

Uluslararası alandaki dalgalanmalar ve karışıklık, yeni değerleri benimsemeye çalışan toplum katmanları, küreselleşme gerçeği, devletin işleyiş ve görevlerinin yeniden belirlenmesi, Türkiye dahil olmak üzere tüm ülkeleri ilgilendiren konular olmaktadır. Çeşitli risk ve vaadlerle dolu bu

küresel çerçevede Türkiye'nin bugünkü sorunu, Cumhuriyet'in kurucusunun görüşleri doğrultusunda ülkeye yeniden dinamik bir ivme kazandırmaktır. 2000'li yıllarda Türkiye dünyaya evrensel mesajlar veren, Cumhuriyet değerlerine sıkı sıkıya bağlı kalmış ülkelerin başında gelecektir.

Atatürk'e göre, kaynaşmış bir millet haline gelmenin, çağdaşlaşmanın, hür ve demokratik bir toplum olabilmenin ve kalabilmenin en etkili aracı eğitimidir. Özgürlük içinde, Türkiye ve dünya gerçeklerini görerek, çağdaş, ileri ve bilinçli bir toplum yaratmak, Cumhuriyetin başlıca hedefi olmalıdır. Ancak böylesi ergin bir toplumla, insanlığın yüksek değerlerine sahip çıkmak, aydınlık yolumuzu bulmak mümkün olabilir. Batı tarihinde ilerleme fikrini dile getiren ilk düşünürlerden biri olan Xnephones M.Ö. 6. asrın sonlarında şunları yazıyordu: "Tanrılar başlangıçta insanlara herşeyi göstermediler, insanlar kendi araştırmaları sayesinde zamanla neyin daha iyi olduğunu buldular."

Türkiye Cumhuriyeti 20. yüzyılın başlarında, "çok uluslu imparatorlukların" tasfiye sürecinde ortaya çıkan bir devlettir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çokuluslu bünyesinden arta kalan mirası devraldıktan sonra, oldukça türdeş (homojen) bir ulus yaratılması ve bugünlere gelinmesi kolay olmamıştır.

Sovyetler'in çökmesiyle iki kutuplu dünya sona erdi. İki kutuplu dünya yerini çok merkezli bir dünyaya bıraktı. Avrupa'da ırkçılık, Balkanlar'da etnik kıyımaya yol açan milliyetçilikler türedi. Kafkaslar'da ve Ortadoğu'da bağımsız devlet arayışları ortaya çıktı. Orta Asya paylaşımına açık bir pazar haline geldi. Gelişmeler, Türkiye'nin iç yapısını, bölgedeki konumunu ve hedeflerini yeniden gözden geçirmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Türkiye 20. yüzyıl içerisinde çok olay geçirmiş bir ülkedir. Herşeyden önce Kurtuluş Savaşı oldu, bağımsız Cumhuriyet kuruldu, lâik devlet düzeni kuruldu ve Türkiye çağdaşlığa, uygarlığa doğru büyük bir açılım sağladı.

Ancak bu büyük gelişmelerin yanı sıra uygarlığı ve çağdaşlığı seçmiş Türkiye'nin elli yıllık parlamenter rejim denemesinde halledemediği temel sorunların da olduğunu açıklıkla söylememiz gerekir.

Bir Batılı yazar, Türkiye için, "Batı'dan Doğu'ya doğru giderken Doğu, Türkiye'de başlar; Doğudan batıya doğru gelirken Batı, Türkiye'de başlar." şeklinde bir hükme varır. Bu, hiç şüphe yok ki Türkiye'nin Doğu'da mı, yoksa Batı'da mı olduğuna karar veremeyen bir kimsenin hükmüdür. Esasen Türkiye'nin, coğrafyası, tarihi ve insanları ile birlikte ele alınarak yerini tesbit etmek kolay bir iş değildir. Bununla beraber tarih, coğrafya ve medeniyet bakımından düşünülürse, Türkiye, Asya'dan ziyade Avrupa'dadır demek veya onun Avrupa'nın bir parçası olduğunu kabul etmek gerekir. Tarihi tetkik eder, bilhassa Batı medeniyetinin köklerine inerseniz, bu medineyete esas teşkil etmiş olan fikir ve prensiplerin çoğunun, Anadolu'nun Batı bölgelerinden fıskırdığını görmekteyiz.

Türkiye jeopolitik olarak bir yandan AB'nin, bir yandan Türk Cumhuriyetlerinin, bir yandan Rusya Federasyonu'nun, diğer yandan ise Orta Doğu'nun en uzak şehirlerinin merkezinde bulunmaktadır. Türkiye'nin ihracatı her ne kadar büyük ölçüde AB'ye yapılıyorsa da AB ülkelerinin Türkiye'ye ihtiyacı bunu çok aşmaktadır. Dolayısıyla Türkiye, AB için gerekli bir ülkedir. Türkiye'nin EFTA, KEİB, EKO ve Kardeş Türk Cumhuriyetleriyle olan anlaşmaları dikkate alınırsa Türk ekonomik interlandının, 700 milyonluk tüketime açık bir pazara hükmetmesi bu gerekliliği güçlendirmektedir.

Küreselleşme ve bütünleşme süreci, ülkeleri birbirine bağımlı kılıyor, bağımsız karar alma olanaklarını sınırlıyor. Dünyada, uluslarüstü yeni karar birimleri oluşuyor. İnsanlığın ortak evini kurma hayalini, uzak bir olasılık olmaktan çıkarıyor. Türkiye, istese de bu gelişmelerin dışında kalamaz. İşte, bu yüzden, alışılmış düşünce kalıplarını terketmek ve büyük düşünmeye başlamak zorundayız. Türkiye çağı yakalayabildiği takdirde, bölgesel bir süper güç haline gelebilir. Bu bir hayal değil, işaretleri görülmekte olan ve dünya tarafından da farkedilen gerçekçi bir hedeftir.

Temel ilkeleri verimlilik ve üstün kalite, itici gücü bireysel gelişim, baş denetleyicisi gerçek rekabet koşulları olan bir ekonomik ortamı sağlamış; hızlı ve sürdürülebilir bir büyüme ile değişimlere ayak uydurabilmiş, güçlü uluslararası ittifaklar kurmuş, "dünya standardı"nı temel hedef almış ve bunu uygulamaya geçirebilmiş Türkiye, Dünya ile entegrasyonu başarmış olacaktır.

Atatürk İlkeleri Işığında Türkiye Ne Yapmalıdır?

Türkiye Cumhuriyeti "emperyalizme karşı" verilen Kurtuluş Savaşı sonunda kuruldu. Mustafa Kemal ve kadrosu, bir noktayı çok iyi anlamışlardı: Emperyalizme karşı savaşın başarı sağlamak yeterli olmazdı. Ulus Egemenliğe dayalı bir devlet kurmak, bu devletin ekonomisini güçlendirmek, halkını aydınlatmak, çağın uygarlığını yakalamak için, gerekenleri yapmak gerekiyordu. Bilimden teknolojiye, siyasetten kültüre uzanan Batı birikimini her bakımdan iyi anlamak gerekiyordu. Yerel, ulusal sentezler ancak bunun üzerine inşa edilebilirdi. Ülkenin bağımsızlığını korurken Batı'ya sırt çevirmeyi düşünmediler, ama gırtlığa kadar borçlanmaya da girmediler; aksine, Osmanlı'nın borçlarını ödeyip ambargodan ülkeyi kurtardılar. Ülkenin dinginliği için komşularla anlaşmalar imzalayıp çevreden içeri yansıyacak gerilimlere yer bırakmamaya çalıştılar.

Kemalist ideolojinin temel felsefesi, antiemperyalist ve tam bağımsızlıkçı bir anlayışa sahip olması ve batılılaşma hareketini yürütmesidir. Günümüzün Atatürk Türkiye'sinde bir bütün olan bu düşünce sistemine karşı inanılmaz saldırılar yapılmaktadır. Demokrasiyi kendisine amaç değil araç edinen şariat özcüleri lâik-demokratik, hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkıp yerine çağdışı karanlık bir rejim getirmenin yarışı ve heyecanı içindeler. Atatürkçü Düşünce'ye yapılan saldırıların hedefi Türkiye Cumhuriyeti'ni parçalamak ve yok etmektir. Toplumun akıldan, bilimden ve aydınlıktan yana olan insanların şariat özcülerine izin vermeyeceğini biliyoruz. Çünkü tarihte "karanlıkla aydınlığın" kavgasında kazanan hep akıl, bilim ve aydınlık olmuştur. 1920'li yıllarda Sevr Anlaşması ile ülkemizi bölmeye ve parçalamaya ça-

lısan emperyalist güçlerin Atatürk gerçeği ile tanışmaları ve karşılarında Anadolu direnişini bulmaları emperyalist amaçlarına engel olmuştur.

Dış dünya ile münasebetlerin bu özellikleri iç ekonomik ve siyasi münasebetlerin özelliklerini belirleyecek noktalardır. Her iki anlamda bunun gerektirdiği şey, Atatürk'ün anladığı anlamdaki "milli siyaset"tir. Bu ulusal siyaseti Atatürk şu çok veciz sözlerle anlatır: "Bizim aydın ve uygulanır gördüğümüz siyasi meslek ulusal siyasettir. Ulusal siyaset dediğim zaman kastettiğim anlam şudur: a) Ulusal sınırlarımızın içinde, b) Her şeyden önce kendi gücümüze dayanarak, c) Ulus ve ülkenin gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak, d) Gelişigüzel büyük emeller peşinde ulusu oyalamamak ve zararlandırmamak, e) Uygarlık dünyasından çağdaş ve insanca muamele, karşılıklı dostluk beklemek."

Atatürk devrimi, Türk toplumunu kapalı, Ortaçağ tipi, askeri ve zirai bir toplum olmaktan; açık, sınai, demokratik ve modern bir toplum olmaya, mutlak monarşiden, Cumhuriyet'e ve demokrasiye, hümla Doğulu bir toplum olmaktan kurtularak, Batılı bir topluma doğru bir kültür ve medeniyet hareketinin merhalesidir. Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün geleceğe, insanlığa, uygarlığa bakış açısında, sürekli değişim rayına oturmakta ve bilim gerçek yol gösterici olarak görülmektedir. Cumhuriyetimizi dünyanın en ileri demokrasisine dönüştürmek hedefi önümüzde duruyor. Bu hedef; durağan değil, devingendir.

Türkiye'nin çağı yakalayabilmesi için gereken yapısal değişimleri kısaca özetleyecek olursak:

- Dünya rekabetine açık sanayileşme, piyasa ekonomisinin gelişmesi.
- Modern tarım uygulamasına geçilmesi ve bu paralelde tarımsal nüfusun daha fazla azalması, bunun için aile planlamasıyla birlikte sanayi ve hizmet sektörlerinde istihdamın gelişmesi ve nüfusumuzun bu sektörlerde istihdam edilebilecek şekilde eğitilmesi.

- Çağın temel dinamiği olan bireysel yeteneklerin gelişmesi için uygun eğitim ve kültür ortamının hazırlanması, bireysel başarıları öven ve ödüllendiren bir kültürel ortamla birlikte, eğitimde aynı yönde fırsat eşitliğine dayalı reform yapılması.

- Toplumumuzda daha çok çalışmanın, daha fazla üretmenin, çağı yakalamanın, kavga yerine uzlaşmanın, zihinleri açıcı tartışmanın teşvik edilmesi ve "Çağın Büyük Türkiyesi'ni" kurmak için genel bir motivasyon meydana getirilmesi.

Türkiye bugün yeni bir kurtuluş savaşı vermek zorundadır. Bu savaşın başarı şansı ekonomik ve endüstriyel alanda ve belki ondan çok, bilim ve eğitim alanındaki kalkınma isteğimizin ciddiliğine ve keskinliğine bağlıdır. Çünkü bilimsel bir temele, akılcı bir düşünceye dayanmayan bir ekonomik kalkınma tasarlamak güçtür. Özellikle, demokratik bir düzende, planlı bir kalkınmada en kestirme yolun, bu kalkınmayı halka maalemtmek olduğu düşünülürse. Atatürk devrimlerinin en ileri yanı halkla devleti, milletle hükümeti birbirine bağlaması olmuştur. Türkiye'nin önünde iki temel yol vardır. Türkiye ya Üçüncü dünyaya kayacaktır, veya dünya rekabet standartlarını yakalayarak uygar dünyada yerini alacaktır.

Atatürk döneminde olduğu gibi, devlet gücünü elinde tutanlarla, sanatçılar, düşünürler, aydınlar el ele vermedikçe, olup bitenlere bakıp "Bu ne çare?" demekten başka yapılacak bir şey yoktur, olamaz da...

Hedef: 21. Yüzyıla "Dünya Devleti" Olarak Ulaşmak...

Türkiye en başta Atatürk önderliğindeki savaşım sayesinde bağımsızlığını kazanmış ve Kemalist devrimler ile dünya uygarlığına erişme yarışını yakalamıştır. Atatürk'ün tümünden savaşımı olmasaydı, bugünün Türkiyesi bambaşka bir noktada olurdu. Türkiye ne Müslüman dünyasında eşi bulunmayan bir biçimde parlar, ne de tüm dünyanın düşlediği ve tüm Türk politikacılarının, uygulamasalar bile sözünü etmekten çok hoşlandıkları demokrasi rejiminin yanına yaklaşmış olabilirdi.

Yaşanan gelişmeler ışığında, Türkiye'nin dünyadaki yeri nedir? Türkiye'nin yeri çağdaş dünyadır, uygar dünyadır, demokratik dünyadır. O nedenle bugün üyesi olmak istediğimiz, Avrupa birliği ve benzer kurumlar bizim için son derece önemlidir. Türkiye gibi çok zorlu yıllar yaşamış olan –örneğin üç Akdeniz ülkesi, Yunanistan, Portekiz ve İspanya, 40-50 yıl faşizm ve askeri diktalar altında yaşadılar ki –bu ülkeler, o rejimler yıkıldıktan sonra, 2 yıl gibi çok kısa bir zamanda insan haklarına dayalı demokrasilerini kurmuşlar ve bugün dünyada saygın bir yer edinebilmişlerdir. Buradan yola çıkarak 2000 yılına girerken Türkiye'nin konumunu belirleyecek olursak;

1. Türkiye, sıradan bir toplum, ratlantularla meydana getirilmiş derme-çatma bir ülke değildir. Türkiye, yüzlerce yılın birikimine, tarih ve kültür derinliğine sahip bir memleketdir. Kendi özgün kimliğinin, kendi işlevinin bilincinde olarak, tarihten devraldığı kültür ve deney zenginliğini çağdaş özellikler ile bütünleştirmek, Türkiye'nin hem kendine hem de insanlığa karşı görevidir. Türkiye nereden gelip nereye yöneldiğini, insanlığın büyük yürüyüşüne hangi özgün katkıyı getireceğini yeniden değerlendirmek, kendi evrensel işlevini, yeniden düşünmek durumundadır.

Günümüz kuşaklarının hedefi, Türkiye'yi 21. yüzyıla bir "Dünya Devleti" özelliğiyle ulaştırmak olmalıdır.

"Dünya Devleti", yani, sürekli başkalarına özenen değil, başkalarının ona özendikleri bir Türkiye... Tarihini ve kültürünü paylaştığı bölgelerle dostluk ilişkilerini geliştiren bir Türkiye. Bilgiyi ve teknolojiyi sadece kendi dışında arayan değil, kendisinden bilgi ve teknoloji aranan bir Türkiye. Büyük Atatürk'ün işaret ettiği yönde, diğer milletlere örnek olabilen bir Türkiye. Tarihsel birikimiyle, kültür zenginlikleriyle, demokrasisiyle, ekonomisiyle, insan sevgisinden ve sosyal adaletten kaynaklanmış çağdaşlığıyla, dünyanın başlıca çekim merkezlerinden birini oluşturan bir Türkiye.

2. Türkiye'nin tarih, kültür ve coğrafya özelliklerinden oluşan stratejik konumu, kendinde varolan güçten en üst düzeyde yararlanmanın im-

kanlarını ona açmaktadır. Türkiye'nin tarihi, büyük ölçüde, dünyayla sürekli bir iletişimde, kültür alışverişinde ve ticaretle biçimlenmiştir. Osmanlılar, dünyadaki dengelerden, gelişmelerden büyük ölçüde etkilenerek ve onları etkileyerek kendi tarihlerini yazmıştır. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin 1920'lerdeki oluşumu, öncelikle dış dengelerin çok ustaca ve gerçekçilikle saptanmasına dayanır. Tarihin "erişilebilir" kıldığı hedef belirlenmiş, onun stratejisi izlenmiş ve ona erişilmiştir.

3. Türkiye'nin dünyadaki "yeri" ve "Avrupalılığı" üzerine yapılan tartışmaları, Asya ile Avrupa arasında "ya biri, ya öteki" yaklaşımı doğru değildir. Türkiye, yedi yüzyıldan beri "zaten" Avrupalıdır. Kendi Avrupalılığını yabancı ülkelere ya da birliklere tescil ettirmek gibi bir sorunu, bir zorunluluğu yoktur. Türkiye, Avrupalı olduğunu daha 1453 yılında dünyaya ilan etmiş ve hep Avrupalı kalmış bir ülkedir.

"Avrupalı olmak" bir coğrafya olgusuysa, Türkiye tarihinin büyük kesiti, çok geniş bir Avrupa coğrafyasında yaşanmıştır. Günümüz Türkiye'si'nin önemli bir bölümü, Avrupa kıtasında yer almaktadır.

Türkiye'nin Asyalı olmakla Avrupalı olmak arasında bir tercih zorunluluğu da olamaz: Türkiye, hem Asyalı, hem Avrupalı olmak özelliğine, ayrıcalığına sahiptir. Bu, bizim zenginliğimizdir, gücümüzdür.

4. Türkiye'nin, çok az ülkeye nasip olmuş bir önceliği, bir "model" özelliği mevcuttur. 1,5 milyarlık toplam nüfusu ile İslam geleneğini taşıyan ülkeler arasında Türkiye, "demokrasi, insan hakları, lâiklik, çağı paylaşmak" gibi özellikleri ve iddiaları ile başlıca örnektir. Kısacası bir "modeldir"

Türkiye Modeline sahip çıkmak ve onu bir "dayatma", bir "ihraç meta" gibi değil, ancak, başka toplumların yararlanabileceği bir tarihsel deneyim olarak örnek göstermek ve barışçı bir tanıtım olgusuna dönüştürmek, Türkiye'nin tüm dünyaya önemli katkısı olacaktır.

Sonuç

Türkiye, yeni bir yüzyılın eşiğinde büyük bir dönemeçte, zor koşulların baskısı altındadır. Bu zorlukların en başında çözümleri geciktirilmiş, biriktirilmiş ve devasa boyutlara ulaşmış yapısal sorunlar mevcuttur.

Yürümesini bilmeden koşulamayacağı gibi altyapıyı, temeli oluşturmadan ileri gidilemez. Bernard Show "Gülen Düşünceler" adlı eserinde "Hiç düşün kırıklığına uğramayanlar, hiç umut beslememiş olanlardır" der. Türkiye bugün yüksek bir yerden daha yüksek bir yere sıçramaya hazırlananlara özgü bir endişe, kararsızlık, baş dönmesi içinde... Böyle bir durumda yapmamız gereken asla aşağıya bakmamak, korku ve endişelerimizi büyütmemek olmalıdır. Türkiye gerek küresel, gerekse bölgesel düzeyde bölgesindeki entegrasyon hareketlerinin öncüsü olmak, AB ile doğuya ve güneye uzanan ülkelerin ekonomik bütünleşmesi arasında köprü işlevini yerine getirmek zorundadır.

Türkiye, çağın standartlarını yakaladığı ölçüde, artık gözle görülüp elle tutulan hedefine ulaşacaktır. Ve o zaman şu sözün gerçek hakkını vermiş olacağız: "NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE"